

Posudek magisterské práce

„Sexual Passages in the Lives of Women in Ancient Egypt: Birth and Fertility of the Woman According to Ancient Egyptian Sources“

Autor: Bc. Markéta Svobodová

Vedoucí: PhDr. Hana Vymazalová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Martin Pehal, Ph.D.

1) Struktura argumentace

Kapitola 1 velice stručně představuje pozici žen ve staroegyptské společnosti. Kap. 2 opět stručně nastiňuje základní léčebné metody a vůbec témata spojená se ženami v lékařských papyrech. Následuje Kap. 3, která představuje první pokus o originální interpretaci materiálu a to zejména v souvislosti s pojetím těla coby “nádoby”. Nejdříve se autorka věnuje pojetí těla jako “uzavřeného prostoru” v textových pramenech (3.1.1), následně to rozšiřuje i na ikonografický materiál (3.1.2). V tomto kontextu autorka (3.2) zdůrazňuje klíčovou úlohu tělesných tekutin, zejména menstruační krve. Ta má skrze polyvalentní schopnost symbolu zasahovat do různých ontologických úrovní lidské zkušenosti přímou provazbu na další typy tělních tekutin (mateřské mléko, tzv. usirovské *redžu*, sperma, krev, slzy, ad.) a následně i na obecnější témata zpracovávaná staroegyptskou mytologií. Autorka představuje v Kap. 3.2.5 poměrně originální typologii, která tyto zdánlivě odvislé typy tekutin usouvztažní a ukáže, jakým způsobem s nimi staří Egyptané zacházeli jako s určitým sémiotickým celkem pro vyjádření široké palety často i poměrně velice abstraktních principů a jejich vztahů. Jakmile je totiž menstruační krev spojena skrze svůj status nečisté substance (bw.t) s kategorií *redžu* (tj. tekutiny vytékající resp. se navracející z/do Usirovy mumie v průběhu procesu mumifikace), získává menstruační krev jasně mytologické konotace. Kvalita těchto tekutin je totiž inherentně ambivalentní, v závislosti na kontextu mohou být vnímány jako čisté i nečisté. Tyto tekutiny následně skrze asociaci s Nilem, tedy s jakousi univerzální tekutinou v egyptském symbolickém systému, následně vytvoří určitou síť vztahů, které se autorka snaží popsat (viz zejm. kap. 3.2.1–5). K tomu je jí velice nápomocná nejen teorie M. Douglas, ale zejména sémiotický čtverec, do kterého jednotlivé tělní tekutiny umisťuje a který jí umožní vztahy uchopit. Následuje Kap. 5 s popisem materiálu vztahujícího se k porodu, který se kvůli absenci pokynů v lékařských papyrech omezuje na líčení porodu ve Westcarově papyru a na ikonografickou interpretaci tzv. abydoské porodní cihly. V Kap. 6 autorka plně rozvíjí porodní symboliku asociovanou s hrobkou a obecně se zádušními předměty a rituály (např. rituál otevírání úst). Kap. 7 nabízí další interpretační úhel, tentokrát právě ve vztahu k porodu. Na základě G. Obeyesekereho a V. Turnerova interpretačního rámce autorka identifikuje “ideologický” a “sensorický” pól významu užitých symbolů a převádí je na základní dichotomii mužské x ženské, kterou považuje za rozhodující. V Kap. 8 autorka představuje stručné shrnutí celé práce.

Argumentační struktura práce je koherentní, autorka si poměrně obratně poradila s propojením různého druhu zdrojového materiálu (texty, hmotné památky, ikonografie, viz níže). Některé části by ovšem jistě mohly profitovat z většího propojení (zejména dvě interpretační ohniska v Kap. 3 a 7).

Body: 7/8

2) Formální úroveň

Po formální stránce není práci téměř co vytknout. Autorka pracuje systematicky s bibliografickými odkazy, angličtina je perfektní, formální úprava je zcela uspokojivá.

Body: 8/8

3) Práce s prameny

Autorka pracuje výtečným způsobem jak s primárním tak i se sekundárním materiálem. Dokáže přitom propojit nejen texty, ale i ikonografický materiál a hmotné památky různého druhu. Je jen trochu škoda, že neměla více prostoru věnovat se rozvinutí koncepce propojení různých tělních tekutin – načrtla mnohé zajímavé cesty, po kterých se pak už ovšem nevydala příliš daleko. V tomto smyslu mohla jistě nalézt další relevantní primární i sekundární zdroje (např. Jean, Richard-Alain, Anne-Marie Loyrette, et Sydney Aufrere, *La mere, l'enfant et le lait en Egypte ancienne: Traditions medico-religieuses: Une étude de senologie égyptienne: Textes médicaux des papyrus Ramesseum nos III et IV*, Collection Kubaba. Serie Antiquite, Paris: Harmattan, 2010). Seznam sekundárních pramenů je poměrně obsáhlý, což je adekvátní složitě situaci, která je se zkoumáním zvoleného tématu spojená – v egyptském materiálu je pramenů ke studiu jakýchkoliv přechodových rituálů (kromě smrti) skutečně poskrovnu a je proto v pořádku, že autorka čerpá z relativně většího množství sekundární literatury.

Body: 7/8

4) Vlastní přínos

Autorčin přínos je zejména na úrovni typologizace a propojení různých druhů tělních tekutin (Kap. 3) a následně pak v interpretaci symbolů a metafor spojených s porodem (Kap. 7). Obě interpretační ložiska ovšem zůstávají jaksi izolovaná. Motivy z obou částí se přitom ideálně doplňují – vztah menstruace s tekutinami vycházejícími z těla zesnulého Usira má přímou návaznost na porodní symboliku užívanou v zádušním kontextu. Jakási syntetizující kapitola, která by dokázala obě části propojit, by proto práci skutečně posunula na špičkovou úroveň. V tomto stavu ovšem obě části existují jaksi paralelně vedle sebe bez objasnění užší návaznosti.

Body: 6/8

5) Obecný přesah práce

Práce má zcela jistě přesahový potenciál i pro badatele mimo oblast starověkého Egypta. Zejména pasáž systematizující vzájemné vztahy mezi jednotlivými tělními tekutinami může být inspirativní už jen proto, že tyto kategorie jsou jako fenomén přítomné snad ve všech náboženských systémech světa. Mechanismus vyrovnávání se s vlastním tělesným odpadem přitom velice efektivním způsobem dokáže konceptualizovat kulturní pojetí jinakosti, hranic, a základní dichotomie řádu a chaosu. Práce má proto v tomto smyslu velký potenciál.

Body: 7/8

Celkové hodnocení:

Body: 35/40

Na základě výše popsaných důvodů práci hodnotím známkou výborně.

V Praze dne 7.6.2016
Martin Pehal